

شناسایی و دسته‌بندی موضوعات رساله‌های دکتری دانشگاه‌های دولتی کشور در رشته مدیریت
دولتی در طی دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ بر مبنای مدل سه شاخگی

محمدعلی سرلک

استاد گروه مدیریت دولتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: (۱۳۹۷/۳/۹) تاریخ پذیرش: (۱۳۹۷/۸/۱۹)

Identifying and Categorizing the Subjects of Doctoral
Theses of Public Universities in the Field of Public Administration During
the Period of 2011-2018 Based on Three-Branch Model

MohammadAli Sarlak

Professor Department of Public Administration, Payame Noor University, Tehran, Iran.

Received: (29/May/2018) Accepted: (10/Nov/2018)

Abstract

The aim of this study is to provide an overview of the different situations and dimensions of public administration in Iran and to help guide future research on filling the gap in previous research in this area. In this case, 279 doctoral theses defended between 2011 and 2018 were reviewed and reviewed at 6 public universities in the country and with online access. The research methodology is qualitative in terms of its purpose and descriptive method. The research methodology of the group consists of 24 leading faculty members in the major universities of the country with associate professors and professors. The results of the reviewed articles were evaluated based on criteria such as the subject of research, method and tool of data collection, data analysis method, in this paper. The results show that most of the researches in the 26% of the studies are of a structural type, 34% of the type of behavior, 12% of the environmental type, 24% of the combination type and 4% of the form of three branches. In the researches, 86% of the titles used a qualitative and qualitative method for collecting data and a 1% questionnaire was used only qualitatively and the remainder was used only for quantitative methods. The result is a deep divide between the results of the doctoral dissertation and the lack of a doctrine and the theory of research.

Keywords

Public Management, Internal Research, Doctoral Dissertation.

چکیده

هدف این پژوهش ارائه یک دید کامل از وضعیت و ابعاد مختلف مدیریت دولتی در ایران و کمک به هدایت پژوهش‌های آتی در رابطه با پرکردن شکاف تحقیق‌های قبلی در این حوزه است. در این مورد، تعداد ۲۷۹ رساله دکتری دفاع شده بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ در ۶ دانشگاه دولتی داخل کشور و دارای دسترسی برخط، مرور و بررسی شده است. روش‌شناسی تحقیق از لحاظ هدف کاربردی از نوع کیفی و از لحاظ روش توصیفی است. روش تحقیق گروه کانون شامل ۲۴ نفر از استادان برتر دانشگاه‌های بزرگ کشور با مرتبه دانشیار و استاد تمام است. نتایج به‌دست آمده از مقاله‌های مورد بررسی قرار گرفته، براساس معیارهایی از قبیل موضوع پژوهش، روش و ابزار گردآوری داده‌ها، روش تحلیل داده‌ها، در این مقاله مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج نشان می‌دهد که ۲۶ درصد پژوهش‌ها از نوع ساختاری، ۳۴ درصد از نوع رفتاری، ۱۲ درصد از نوع محیطی، ۲۴ درصد از نوع ترکیبی و ۴ درصد در قالب مدل سه‌شاخگی نمی‌گنجد. همچنین در پژوهش‌های بررسی شده، ۸۶ درصد عناوین به‌منظور جمع‌آوری داده‌ها از روش ترکیبی کیفی و پرسشنامه‌ای استفاده شده و ۱ درصد صرفاً روش کیفی و مابقی صرفاً روش کمی بوده است. لذا، شکاف عمیق بین نتایج به‌دست آمده رساله‌های دکتری و فقدان یک دکترین و نظریه حاصل از پژوهش دلالت دارد.

واژه‌های کلیدی

مدیریت دولتی، پژوهش‌های داخلی، رساله‌های دکتری.

مقدمه

پایان‌نامه، محصول نهایی مطالعه در تحصیلات تکمیلی و دارای اهمیت زیادی است (فیضی و گرامی‌پور، ۱۳۹۰). پایان‌نامه به‌عنوان گسترده‌ترین محصول پژوهشی دانشگاه‌ها، اولین تجربه تحقیقاتی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری است که مبنای برنامه تحصیلی این دوره محسوب می‌شود و ملاکی که دانشجویان با به‌کارگیری آن فعالیت‌های تحصیلی خود را کامل می‌کنند و طی این فرایند یکی از وظایف دانشجویان این است که در بخشی از رشته تحصیلی‌شان علم را گامی به پیش ببرند. لذا، هرگونه توجه و دقت در امر پایان‌نامه‌نویسی و ارتقای کیفیت آن در آینده تحقیقاتی کشور بسیار مفید خواهد بود (بالد وین و رز، ۲۰۱۰).

از دید نظری، مدیریت دولتی رشته‌ای علمی و دانشگاهی است که جنبه‌های مختلفی داشته و از آنجایی که میان‌رشته‌ای بوده و از رشته علوم سیاسی مشتق شده، بیان‌کننده حقایق بی‌شماری است. وجود تنوع در تئوری و عمل مدیریت دولتی به شکل‌گیری رویکردهای گوناگونی در این رشته منجر شده است و نویسندگان مختلف به‌گونه‌ای متفاوت آن را توصیف کرده‌اند. در حوزه اداره امور عمومی قبل از اینکه مسائل اقتصادی مطرح باشد، مسائل سیاسی مطرح است (والدو، ۱۹۷۵). در این رابطه، اندیشمندانی همچون روزنبلوم (۱۹۸۹) به کاراثر کردن نظام اداری بر جنبه‌های اقتصادی، سیاسی و حقوقی تأکید کرده‌اند و پس از آن، شفریتز، راسل و بوریک^۲ (۲۰۰۰) برای کارآمدی بیشتر نظام اداری، جنبه حرفه‌ای را به الگوی روزنبلوم افزودند که تصویر کامل‌تری از مدیریت دولتی ارائه می‌دهد. برای حفظ جایگاه مدیریت دولتی، توجه به تمام این رویکردها ضروری است و ترکیب مناسبی از این چهار رویکرد، باعث اثربخشی مدیریت دولتی در تحقق اهدافش، خواهد بود (محمدی و همکاران، ۱۳۹۵: ۵۹۳).

اغلب صاحب‌نظران و پژوهشگرانی که پیش از این با رویکردی «تأثیرمدار» به پژوهش‌های ایران نگریسته‌اند اذعان داشته‌اند که این پژوهش‌ها در مجموع از اثرگذاری قابل قبولی برخوردار نبوده‌اند (معصومی همدانی، ۱۳۸۲؛ داوری اردکانی، ۱۳۸۶؛ فتاحی، ۱۳۹۰؛ منصوریان، ۱۳۹۲؛ منصوری، ۱۳۹۳؛ گلشنی، ۱۳۹۵؛ یثربی، ۱۳۹۵). نجفی و همکاران (۱۳۹۴) نشان دادند که به ازای هر «یک درصد رشد در تعداد مقالات

تألیف»، «تولید ناخالص داخلی» در دنیا ۷٪، در ترکیه ۱٪ و در ایران تنها ۰/۳٪ رشد یافته است.

فتاحی (۱۳۹۳) معتقد است در یک دهه گذشته میان نرخ رشد تولیدات علمی و نرخ توسعه اقتصادی-اجتماعی ایران شکاف عمیقی وجود داشته و نرخ توسعه به همان سرعت نرخ تولیدات علمی پیش نرفته و حتی معکوس شده است.

اگر چه یافته‌های پژوهشی به هر دلیلی سودمند نباشد و از نظر کاربردی از جامعه خود جدا بماند، رسالت پژوهش با هدف به‌کارگیری و بهره‌برداری از یافته‌ها نیمه‌تمام خواهد ماند. می‌توان به کار گرفته نشدن پژوهش‌های دانشجویی و پایان‌نامه‌های تحصیلی در ایران را به دلیل‌های گوناگونی نسبت داد. کم‌توجهی و یا بی‌توجهی در پیدا کردن موضوعی که جنبه‌های کاربردی لازم را داشته باشد و همراه با انجام پژوهش، تجربه دانشجو را نیز افزایش دهد یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی است که دانشجویان در ابتدای امر پژوهش با آن مواجه هستند (نجف‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۰).

این مسئله ضرورت شناسایی و دسته‌بندی موضوعات رساله‌های صورت گرفته در رشته مدیریت دولتی را مشخص می‌کند. رساله‌های رشته مدیریت دولتی، مانند دیگر پایان‌نامه‌های انجام شده در قلمروهای علوم انسانی و اجتماعی، به دودسته پژوهش‌های بنیادی و کاربردی تقسیم می‌شوند. با توجه به اهمیت جدید و خلاقانه بودن موضوع رساله و جلوگیری از انجام کار تکراری و اتلاف وقت و انرژی، لازم است که موضوعات رساله‌های انجام شده، دسته‌بندی شده و عمده‌گرایی محققان و دانشجویان به موضوعات مشخص شود. در این راستا در تحقیق حاضر درصد شناسایی و دسته‌بندی موضوعات رساله‌های دکتری دانشگاه‌های دولتی کشور در رشته مدیریت دولتی در طی دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ بر مبنای مدل سه‌شاخگی هستیم.

آسیب‌شناسی اغلب به‌عنوان حساس‌ترین جزء استقرار یک طرح بهبود تلقی می‌شود. بهبود با مرحله آسیب‌شناسی آغاز می‌شود، آسیب‌هایی که اگر به‌موقع شناخته نشوند، پدیده را به سمت فناوی زودرس خواهد کشید و سیر قهقراپی را بر سازمان تحمیل خواهد کرد. آسیب‌شناسی صحیح و به موقع، این امکان را به مدیران می‌دهد که همواره از مسائل و مشکلات جاری مطلع باشند و از حاد شدن آن جلوگیری کند.

1. Baldwine & Rose

2. Shafritz, Rasvel & Borik

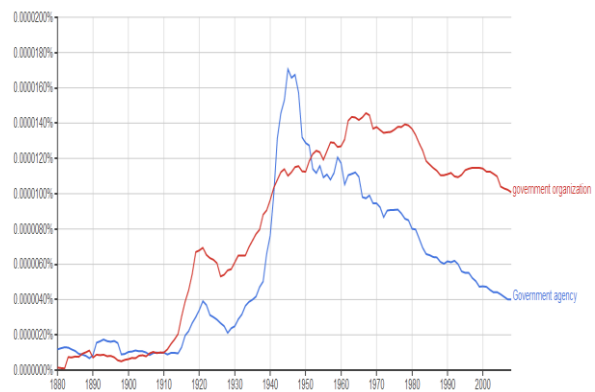
ترتیب خاصی به هم پیوسته و چهارچوب، قالب، پوسته و یا بدنه فیزیکی و مادی موضوعات را می‌سازند.
زمینه‌ای (محیطی): عوامل زمینه‌ای شامل محیط و شرایط بیرونی است که سبب‌ساز عوامل رفتاری و ساختاری هستند.

پیشینه‌های پژوهش

خسروی و همکاران (۱۳۹۴) به آسیب‌شناسی عدم همخوانی موضوعات پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی ارشد علوم تربیتی با نیازهای جامعه پرداختند که به روش پژوهش توصیفی پیمایشی انجام شد جامعه‌های آماری پژوهش مشتمل بر حدود ۵۰ هیئت‌علمی در دانشگاه‌های اصفهان آزاد اسلامی خوراسگان و پیام نور اصفهان بود که در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۹۳ مشغول به تدریس بودند در این پژوهش از روش نمونه‌گیری سرشماری کامل به دلیل محدودیت تعداد اعضای هیئت‌علمی استفاده شده است و تعداد ۳۰ نفر انتخاب شدند ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه محقق‌ساخته با ۲۱ سؤال بسته پاسخ بود اعتبار پرسشنامه براساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۱ برآورد شد که نشان از اعتبار بالای ابزار اندازه‌گیری دارد روایی آن نیز از طریق کارشناسان و متخصصان علوم تربیتی مورد تأیید قرار گرفت تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش در سطح آمار توصیفی انجام شده است در سطح توصیفی برای مشخص کردن توزیع فراوانی و درصد نمره‌ها پاسخگویان از میانگین انحراف معیار و درصد استفاده شده است نتایج نشان داد که از نظر اعضای هیئت‌علمی موانع دانشجویی و دانشگاهی در ایجاد همخوانی بین موضوعات پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی ارشد با نیازهای جامعه.

نوه ابراهیم و همکاران (۱۳۹۳) به ارزیابی کیفی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه تربیت‌معلم در سال‌های ۸۹-۸۰ پرداختند. پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی انجام گرفت. تعداد ۵۷ پایان‌نامه به روش سرشماری مورد بررسی قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه‌ای که حاوی ۹۶ سؤال در هفده شاخص و هفت بخش شامل مدخل، کلیات، ادبیات، روش، یافته‌ها، نتیجه-گیری و منابع گردآوری شد. ابزار گردآوری داده‌ها، مشاهده و به صورت اسنادی انجام گرفت و براساس مقیاس پنج‌درجه‌ای لیترت درجه‌بندی شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون‌های آمار توصیفی از قبیل فراوانی، درصد، درصد تراکمی، میانگین و انحراف استاندارد، صورت گرفت. یافته‌ها نشان داد میانگین کل بخش‌های هفت‌گانه در پایان‌نامه‌های مورد بررسی، بر اساس پیوستار پنج‌درجه‌ای مطلوبیت در وضعیت نسبتاً مطلوب

براساس اطلاعات منتشره گوگل، نمودار ۱ مربوط به نشر کتب در زمینه سازمان‌های دولتی همان‌گونه که مشاهده می‌شود آغاز توجهات اندیشمندان به این حوزه از ۱۹۱۰ شروع به اوج کرد و بیشترین توجه پژوهشگران و نویسندگان به بحث سازمان‌های دولتی بین اوایل دهه ۱۹۴۰ تا اواخر دهه ۱۹۸۰-۱۹۹۰ بوده است، در این بازه توجه به بخش سازمان دولتی و تعریف وظایف و ویژگی‌های این نوع سازمان مورد توجه اندیشمندان مدیریت و جامعه‌شناسی قرار گرفت و پس از آن به صورت تخصصی‌تر دنبال شده است.

نمودار ۱. اطلاعات سیر انتشارات در زمینه سازمان دولتی

براساس اطلاعات گوگل براساس کلیدواژه‌های: Government organization و Government agency.

منبع. <https://books.google.com/ngrams>

پدیده‌های سازمان و مدیریت را می‌توان در سه دسته عوامل رفتاری، ساختاری و زمینه‌ای، بررسی و تجزیه و تحلیل کرد. علت نام‌گذاری این مدل به سه‌شاخگی آن است که ارتباط بین عوامل ساختاری، رفتاری و زمینه‌ای به‌گونه‌ای است که هیچ پدیده یا رویداد سازمانی نمی‌تواند خارج از تعامل این سه‌شاخه قرار گیرد. به‌عبارت‌دیگر، رابطه بین این سه‌شاخه یک رابطه تنگاتنگ بوده و در عمل از هم جدایی‌ناپذیرند. درواقع، نوع روابط موجود بین این سه‌شاخه از نوع لازم و ملزوم بوده و به‌مثابه سه‌شاخه روئیده از تنه واحد حیات سازمان می‌باشند (میرزایی اهرنجانی و همکاران، ۱۳۸۱ به نقل از نجفی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵) این سه‌شاخه عبارت‌اند از:

رفتار (محتوا): منظور از عوامل رفتاری، کلیه عوامل مربوط به نیروی انسانی که محتوای موضوعات را تشکیل می‌دهد. ساختار: منظور از شاخه ساختار همه عناصر، عوامل و شرایط فیزیکی و غیرانسانی موضوعات می‌باشند که بانظم، قاعده و

آموزش عالی ترکیه پرداختند. در مجموع، ۱۰ پایان‌نامه کارشناسی ارشد و ۱۸ پایان‌نامه دکتری برای تعیین روش پژوهش، کلمات کلیدی، چارچوب نظری، رشته تحصیلی، آزمون و تجزیه و تحلیل، ابزار جمع‌آوری داده‌ها، شرکت‌کنندگان، متغیرها و علاقه‌مندی‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در نتیجه بیش از نیمی از (۵۷٪) پایان‌نامه‌ها / پایان‌نامه‌ها به‌نوعی «فنی / علمی / مشارکتی» تقسیم شدند. علاوه بر این، در ارتباط با چارچوب نظری، «سازنده‌گرایی» در رشته‌های پایان‌نامه/پایان‌نامه‌های تحلیلی غالب بود.

یادداشت‌های مشاهده مصاحبه و پرسشنامه محبوب‌ترین ابزار جمع‌آوری داده‌ها بودند. در نهایت، پایان‌نامه‌ها را می‌توان در سه دسته «توسعه»، «تجدیدنظر» و «برنامه» تقسیم‌بندی کرد.

کاسیدی و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان «توسعه منظم از موضوعات: تحلیل پایان‌نامه‌های علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی آمریکا با استفاده از روش مخصوص لتنت دیریشلت^۱ به بررسی ۳۱۲۱ پایان‌نامه دکتری دفاع شده بین سال‌های ۱۹۳۰-۲۰۰۹ در آمریکای شمالی پرداختند. نویسنده از روش LDA برای اختصاص موضوعات پایان‌نامه‌ها استفاده کرد. یافته‌ها نشان داد که موضوعات اصلی از دوره اول سال‌های ۱۹۳۰-۱۹۶۹ و ۲۰۰۰-۲۰۰۹ خیلی تغییر یافته‌اند. به‌طور کلی بعضی از موضوعات در هر دوره بیشتر به کار برده شده‌اند، مانند: تاریخ کتابخانه‌ها در دو دوره اول، تحلیل استنادی در دوره دوم و سوم، رفتار اطلاع‌یابی در دوره چهارم و موضوع بازیابی اطلاعات و استفاده کاربران در دو دوره از پنج دوره و مهم‌ترین چیز قابل توجه عدم استفاده از کلمه کتابخانه در پایان‌نامه‌ها بود که زمینه را برای آموزش علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در مقطع دکتری فراهم می‌کرد. هورتن و هاوکینز^۲ (۲۰۱۰) در پژوهش در عنوان «تحلیل محتوای پژوهش‌های مداخله‌ای در پایان‌نامه‌های دکتری خدمات اجتماعی» در دانشگاه فلوریدا به این نتیجه رسیدند که تنها ۱۳/۴۹ درصد از چکیده پایان‌نامه‌ها تمرکزشان روی پژوهش‌های مداخله‌ای بوده است، آنان در پایان تغییر پارادایم در آموزش و فعالیت‌های رشته را توصیه می‌کنند

الیو و ابا (۲۰۰۹) به پژوهشی با عنوان «بررسی تحلیلی پایان‌نامه‌های دانشجویان نیجریه در بین سال‌های ۱۹۹۶-۲۰۰۸ کارشناسی ارشد علوم کتابداری در دانشگاه میدوگوری»

قرار گرفت. بخش‌های مدخل، یافته‌ها و منابع در وضعیت مطلوب و بخش‌های کلیات، ادبیات، روش و نتیجه‌گیری در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار گرفت.

انتشاری نجف‌آبادی و همکاران (۱۳۹۰) به بررسی کاربرد پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در کتابخانه‌های شهر اصفهان پرداختند. روش پژوهش حاضر کیفی است. جامعه آماری تحقیق شامل ۲۶ نفر از مدیران و معاونان کتابخانه‌های شهر اصفهان و ۵۴ عدد پایان‌نامه کارشناسی ارشد و دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی انجام شده برای کتابخانه‌های شهر اصفهان است. به دلیل کوچک بودن حجم جامعه، از روش سرشماری بهره‌جویی شد و کل جامعه مورد مطالعه قرار گرفت. برای گردآوری داده‌ها از مصاحبه نیمه ساختاریافته و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از مقایسه مداوم در رویکرد نظریه زمینه‌ای استراس و کوربین در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده شد. یافته‌ها در ۱۲ مقوله معرفی شد. مقوله کاربرد به‌عنوان مقوله اصلی در نظر گرفته شد.

مقولات دیگر این پژوهش شامل: شناخت، سیستم اطلاع‌رسانی و ارتباطی، مدیریتی، ساختار و محتوای پایان‌نامه، حقوقی، سازمانی، فرهنگی و پشتیبانی بود که هر کدام به نحوی بر کاربرد پایان‌نامه‌ها در کتابخانه تأثیرگذار هستند. اولویت‌های پژوهشی شناسایی شده در این پژوهش نیز به‌عنوان یکی از گزینه‌های مؤثر در کاربرد یافته‌های پایان‌نامه‌ها مطرح شد. این مقولات، موانع و راهکارهای مؤثر بر کاربرد پایان‌نامه‌ها را معرفی می‌کنند. ارتباط این مقولات به‌صورت باواسطه، بدون واسطه و ترکیبی است.

غلامی‌نژاد و قبول (۱۳۸۷) در پژوهش خود با عنوان «آسیب‌شناسی پایان‌نامه‌های رشته زبان و ادبیات فارسی پس از بررسی بیش از ۳۴۵۰ پایان‌نامه رشته زبان و ادبیات فارسی»، دریافتند که این اصل مهم در آن‌ها وجود ندارد و عموماً نوع این پایان‌نامه‌ها توصیفی است و در آن‌ها به ارائه و طبقه‌بندی اطلاعات بسنده می‌شود. در آسیب‌شناسی این معضل به مواردی همچون: نبود کلان‌نگری علمی - ادبی، تمرکز موضوع‌ها بر ارائه اطلاعات ادبی، نبود طرح پایان‌نامه علمی و تعریف شده و رعایت نکردن این طرح در پژوهش نهایی، نبود روش مشخص علمی - پژوهشی، انتخاب موضوع‌های کلی، انجام موضوع‌های تکراری می‌توان اشاره کرد.

دوراک و همکاران (۲۰۱۶) به تحلیل محتوای پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و پایان‌نامه‌های دکتری ارائه شده در حوزه

1. Allocation Dirichlet Latent
2. Horton & Hawkins

دانشگاه‌های پیام نور، علامه طباطبائی، فردوسی مشهد، تربیت مدرس، تهران، شهید بهشتی در دسترس بوده‌اند مورد بررسی قرار گرفت. در نتیجه جستجو تعداد ۶۵۴ رساله شناسایی شد که عنوان، کلیدواژه و چکیده آن‌ها شامل موضوع مدیریت دولتی بوده و قابل دسترس برای عموم افراد بودند. از این رو، با توجه به بررسی انجام گرفته در متن رساله‌ها، تعداد ۲۷۹ رساله انتخاب شد که دقیقاً مربوط به این موضوع بودند. تعداد رساله‌های انتخاب شده به تفکیک دانشگاه که شامل: ۶۱ عنوان از دانشگاه پیام نور، ۵۷ عنوان از دانشگاه علامه طباطبائی، ۲۹ عنوان از دانشگاه فردوسی مشهد، ۳۶ عنوان از دانشگاه تربیت مدرس، ۸۸ عنوان از دانشگاه تهران و دانشگاه شهید بهشتی ۸ عنوان است. سپس این رساله‌ها براساس عنوان، مدل‌ها و ابزار تحلیل، روش گردآوری داده‌ها، دانشگاه و سال دفاع دسته‌بندی شدند. معیار دسته‌بندی روش‌های پژوهش و موضوع‌های رساله‌ها، از طریق منابع متنوعی به دست آمد و با شرایط خاص پژوهش کنونی انطباق داده شد (بالوگلو و آسانت، ۱۹۹۹؛ کلاین و کوزلوسکی، ۲۰۰۰؛ رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۹۶؛ افتخاری، ۱۳۹۰ برای به دست آوردن موضوع اصلی پژوهش‌ها از روش تحلیل مضمون و زمینه اصلی رساله‌ها استفاده شد و رساله‌ها براساس ۲۰ عنوان مرتبط با مدیریت دولتی طبقه‌بندی شدند. برای این منظور عنوان، خلاصه و کلیدواژه‌ها و فهرست رساله‌ها بررسی شد و در مواردی که ابهام وجود داشت با بررسی عمیق‌تر پژوهش محتوای در این رابطه تصمیم‌گیری صورت گرفت. دیگر عناصر اصلی پژوهش نیز تعیین و استخراج شد که در ادامه ذکر شده است.

روایی و پایایی یافته‌های پژوهش

پس از اکتشاف دسته‌بندی رساله‌ها با ابعاد مدل سه‌شاخگی که از طریق استادان دانشگاه صورت پذیرفت، جهت تأیید پایایی یافته‌های پژوهش، این یافته‌ها در اختیار ۵ نفر از افراد خبره با مرتبه علمی استاد تمام (تسلط لازم و کافی به روش تحقیق تحلیل محتوا و دارای آشنایت مطلوب با عناوین طرح‌های پژوهشی در سطح دکتری) قرار گرفت تا به کدگذاری عناوین و سپس انطباق آن‌ها با ابعاد مدل سه‌شاخگی، نظرات خود را اعمال کنند، پس از وصول نظرات، میزان هماهنگی یافته‌های محققان و یافته‌های خبرگان حدود ۸۹٪ بود و با توجه به اینکه برای تأیید پایایی باید بالاتر از ۰/۷ باشد، این هماهنگی نشان از مطلوبیت یافته‌های پژوهش دارد.

پرداختند. آن‌ها تحلیل پایان‌نامه‌ها را براساس سال تحصیلی، حوزه موضوعی، نوع کتابخانه، حوزه‌های جغرافیایی و جنسیت دانشجویان انجام دادند. نتایج آن‌ها نشان داد که بیشترین تولید پایان‌نامه‌ها در سال ۲۰۰۶ بوده و تمرکز موضوعی آن‌ها بیشتر در حوزه علم اطلاعات است و بیشتر روش‌های پژوهش پایان‌نامه‌ها از نوع روش پژوهش کتابخانه‌ای است.

کلیری (۲۰۰۰) یکی از مهم‌ترین پژوهش‌های انجام گرفته در زمینه پایان‌نامه‌های مدیریت دولتی است. وی به بررسی رساله‌های دوره دکتری دانشگاه‌های امریکا پرداخت و چارچوب مناسبی را برای مقایسه بر مبنای موضوع‌شناسی و روش‌شناسی پایان‌نامه‌ها ارائه داد.

آدامز و وایت (۱۹۹۴) در پژوهش خود دریافتند پژوهشگران رشته مدیریت دولتی و حوزه‌های مرتبط با آن، استانداردهای نامتجانسی را در مورد تحقیقات پایان‌نامه‌های مدنظر دارند

اهداف پژوهش

۱. استخراج موضوعات رساله‌های دکتری دانشگاه‌های دولتی در رشته مدیریت دولتی در محدوده زمانی موردنظر.
۲. تقسیم‌بندی و تطبیق موضوعات رساله‌ای بر مبنای مدل سه‌شاخگی (ساختاری، محیطی و رفتاری).
۳. ارائه پیشنهاد به دانشگاه‌های مجری برای متناسب‌سازی موضوعات رساله‌های دکتری در تحقیقات آتی متناسب با نیازهای رشته علمی.

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به جهت‌گیری توصیفی این پژوهش، داده‌های لازم برای این تحقیق از منابع کتابخانه‌ای و اسناد و مدارک موجود در اینترنت براساس روش مرور جامع گردآوری و تحلیل شده است. جامعه آماری این پژوهش ۲۷۹ رساله دکتری دفاع شده بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ در ۶ دانشگاه دولتی داخل کشور و دارای دسترسی برخط، مرور و بررسی شده است.

روش پژوهش از لحاظ هدف کاربردی از نوع کیفی و از لحاظ روش توصیفی است. روش تحقیق گروه کانون شامل ۲۴ نفر از استادان برتر دانشگاه‌های بزرگ کشور با مرتبه دانشیار و استاد تمام است. فرایند انتخاب رساله‌ها با توجه به موضوع پژوهش، بررسی کلیه پایگاه‌های علمی داخلی که قابل دسترس بودند و همچنین در کتابخانه‌های دانشگاه‌های سطح کشور صورت گرفته است. برای این منظور کلیه رساله‌هایی که در این رشته در کتابخانه‌ها و سایت‌های

یافته‌های پژوهش

الف) یافته‌های طبقه‌بندی موضوعی پژوهش‌ها

بررسی‌های انجام شده در تحقیق‌های با موضوع مدیریت دولتی، نشان داد که بیشتر این تحقیق‌ها طراحی مدل در سازمان و با تعداد ۳۶ درصد بوده است. در رتبه دوم این پژوهش‌ها موضوع‌های در رابطه با استقرار مدیریت با تعداد ۱۵ درصد مورد قرار دارد. این طبقه‌بندی نشان می‌دهد که بیشترین توجه پژوهشگران در رابطه با عواملی است که باعث موفقیت و یا شکست یک سیستم مدیریت دولتی و همچنین راهکارهای استقرار مناسب آن در سازمان مورد بررسی بوده است. چیزی که در مراحل اولیه این نوع اقدام سازمانی بیشترین توجه را می‌طلبد. رتبه‌بندی این موضوع‌ها و تعداد آن‌ها به همراه درصد هر یک در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. طبقه‌بندی موضوع‌های

پژوهشی و تعداد آن‌ها

توصیف حوزه‌های رساله‌ها	درصد فراوانی
طراحی مدل برای مفاهیم مدیریتی دولتی	۳۶٫۶
استقرار سیستم مدیریت	۱۵٫۰۳
نوآوری	۷٫۱۹
یادگیری سازمانی	۵٫۸۸
توانمندی کارکنان	۵٫۲۳
عملکرد سازمانی	۵٫۲۳
داده‌کاوی	۳٫۲۷
سبک‌ها و عوامل رهبری	۳٫۲۷
بهره‌وری	۲٫۷۹
چابکی	۲٫۴۴
سرمایه فکری	۲٫۴۳
تفکر راهبردی	۲٫۴۰
سرمایه اجتماعی	۱٫۹۶
ساختار سازمانی	۱٫۶۶
فرهنگ سازمانی	۱٫۴۴
مدیریت کیفیت	۰٫۹۴
مزیت رقابتی	۰٫۸۳
زنجیره تأمین	۰٫۶۵
اقتصاد مقاومتی	۰٫۴۸
مشتری مداری	۰٫۳۶

جدول ۲. طبقه‌بندی موضوع رساله‌ها

از لحاظ ابعاد مدل سه‌شاخگی

ابعاد مدیریت دولتی بر اساس مدل سه‌شاخگی	درصد فراوانی
ساختاری	۲۵٫۸
رفتاری	۳۱٫۱
محیطی	۱۱٫۷۲
ترکیبی	۲۴٫۳۳
سایر	۴٫۱

ب) یافته‌های ابزار گردآوری داده‌ها در رساله‌ها

طبق بررسی‌های انجام شده در پژوهش‌های چاپ شده در زمینه مدیریت دولتی براساس ابزار گردآوری داده‌های مورد استفاده مشخص شد که روش ترکیبی کیفی و کمی از نوع پرسشنامه‌ای با تعداد ۲۴۰ مورد در رتبه اول قرار داشته و روش‌های صرفاً کیفی دیگری همچون کتابخانه‌ای، مصاحبه، داده‌کاوی، داده‌بنیاد به میزان ۲ مورد در این زمینه پژوهشی مورد کاربرد دارد. تعداد پژوهش‌های صرفاً کمی صورت گرفته در زمینه مدیریت دولتی را با تعداد ۳۵ مورد و همچنین روش صرفاً کتابخانه‌ای با تعداد ۲ مورد دسته‌بندی کرد. جدول ۳ روش‌های مورد استفاده به همراه درصد هر یک در پژوهش‌های مورد بررسی را نشان می‌دهد.

جدول ۳. ابزار گردآوری داده‌ها

روش جمع‌آوری داده‌ها	تعداد استفاده از روش	درصد فراوانی
مصاحبه (کیفی) + پرسشنامه	۱۸۹	٪۶۷٫۷۴
کتابخانه + پرسشنامه‌ای	۲۱	٪۷٫۵۲
داده بنیاد (کیفی) + پرسشنامه	۳۰	٪۱۰٫۷۵
پرسشنامه‌ای (کمی)	۳۵	٪۱۲٫۵۴
صرفاً کتابخانه‌ای	۲	٪۰٫۷۱
صرفاً کیفی	۲	٪۰٫۷۱

ج) یافته‌های پراکندگی پژوهش‌های کل

رساله‌های دکتری مرتبط با حوزه‌های مختلف مدیریت دولتی در سطوح کلان، میانه و خرد سازمان را می‌توان در نمودار به

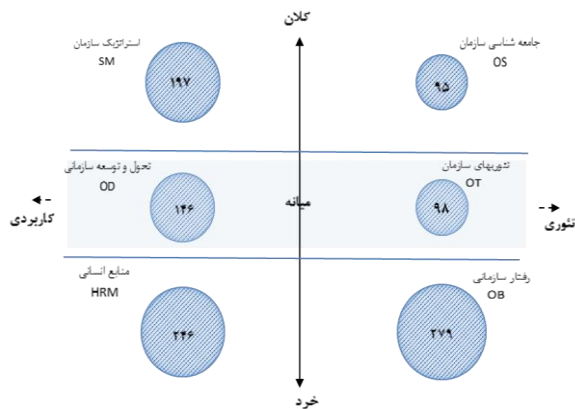
و به همین دلیل گاهی نتایج پژوهش خود را دست‌کاری می‌کنیم تا مشابه نتایج این پژوهش‌ها جلوه کنند، روش پژوهش پژوهش‌های خارجی را روش خود در تحقیقمان و نتایج پژوهش‌هایمان را نزدیک به آن‌ها می‌دانیم و این یکی از مهم‌ترین دلایلی است که پژوهش‌های فراوان ما در حوزه مدیریت دولتی نتوانسته‌اند به‌درستی پاسخگوی مسائل سازمان‌های دولتی باشند.

این پژوهش در نظر داشت که فراوانی رساله‌های رشته مدیریت دولتی را، از سال ۹۰ الی ۹۶ به روش گروه کانون در ۶ دانشگاه به ترتیب پیام نور، فردوسی مشهد، شهید بهشتی، علامه طباطبائی (ره)، تهران و تربیت مدرس بررسی کند. در این پژوهش تحلیل محتوا در سطح نخست صورت پذیرفته است. به عبارتی، تحلیل‌هایی از عناوین و چکیده‌ها با محتوای آشکار که از طریق روش‌های آماری انجام شده است. پس از مطالعه و بررسی رساله‌ها در جامعه آماری این مطالعه، رساله‌های مرتبط و غیرمرتبط استخراج شدند. فراوانی این رساله‌ها به تفکیک هر دانشگاه و بندهای جداگانه در نمایش داده شده است.

از سال ۹۰-۹۶ در مجموع ۱۹۰۰ رساله دکتری در این ۶ دانشگاه در رشته مدیریت دولتی دفاع شده است که از هریک از دانشگاه‌ها متناسب با سیاست‌های درون دانشگاهی، نظر استادان راهنما، علاقه دانشجویان، نیاز جامعه بندهای جداگانه‌ای از مدیریت دولتی را مورد توجه قرار داده و بر روی آن‌ها کار کرده‌اند. از این میان برخی بندها دارای فراوانی زیادتری نسبت به دیگران بوده و برخی دیگر کمتر مورد توجه واقع شده‌اند که به این نکته نیز باید توجه داشت گرچه برخی از این بندها دارای جذابیت خاصی برای محققان بوده و حوزه گسترده‌ای برای پژوهش فراهم می‌کنند، اما از آنجایی که جمع‌آوری اطلاعات از سازمان‌های متبوع در راستای موضوع پژوهش محدودیت‌های خاص خود را دارد و اغلب دانشگاه‌ها اجازه خروج اطلاعات از سازمان‌های خود را نمی‌دهند. لذا، برخی از این موضوعات نمی‌توانند به‌عنوان یک موضوع پژوهشی مناسب مورد استفاده قرار گیرند که این پژوهش، در راستای بهبود مسائل اداری و جلب توجه جامعه علمی برای کار بر روی مباحث مدیریت دولتی به این موضوع پرداخت.

همان‌گونه که نتایج نیز نشان می‌دهد گرچه حدود ۸۱ درصد از کارهای پژوهشی در دانشگاه‌ها مرتبط با سیاست‌های ابلاغی نظام اداری بوده اما عزمی راسخ برای اجرای برنامه‌های اصلاح اداری در دولت‌ها وجود نداشته است و نگاهی ابزاری به این برنامه‌ها شده و دچار ظاهرگرایی شده‌اند که برای خروج از

تصویر کشید. همان‌گونه که نمایان است بیشتر پژوهش‌ها مرتبط با سطوح خرد سازمان و پژوهش‌ها در سطح کلان علی‌رغم اهمیتشان کمتر پرداخته شده‌اند. در مقایسه پژوهش‌ها در سطح کلان و میانه سازمان متوجه می‌شویم که پژوهش‌ها در سطح کاربردی از پژوهش‌ها در سطح تئوریک سازمان از استقبال بیشتری برخوردار بوده‌اند.

نمودار ۲. شمای کلی توجه پژوهشگران به حوزه‌های سازمان در بخش دولتی

بحث و نتیجه‌گیری

نظام اداری در ایران با توجه به نقش گسترده و مؤثری که در انجام امور دارد، یکی از زیرساخت‌های مهم محسوب می‌شود که بی‌توجهی به آن آسیب‌های جبران‌ناپذیری در مسیر تحقق آرمان‌های نظام جمهوری اسلامی ایران، تحقق برنامه‌ها و رضایت مردم به‌دنبال دارد. وجود نظام اداری ملی به مدرن، می‌تواند پیش‌نیاز نوسازی اجتماعی محسوب شده و بر همین اساس بر انجام اقدامات مؤثر برای ایجاد چنین قابلیت اداری، در کشورهایی که فاقد آن هستند، تأکید می‌شود.

براساس نتایج این تحقیق این پژوهش‌های خاستگاهی غیر از مسائل درونی کشور دارد و متأثر از پژوهش‌های خارجی است که گاهی این پژوهش‌ها از اعتبار کافی نیز برخوردار نیستند و اصلاً با شرایط کشور و سازمان‌های دولتی ما همخوانی ندارند. موضوعات عمدتاً به طرح مباحثی منجر می‌شود که شاید تنها اسمی از آن در محافل علمی و نه حوزه‌های عملیاتی، وجود دارد. این آسیب از فاصله و شکستی که بین سازمان‌ها و دانشگاه است نشأت گرفته می‌شود، شکافی که باعث شده گاهی خود افرادی که حتی مقالات را می‌نویسند به نتایج آن اطمینان نداشته باشند و نتایج پژوهش‌های صورت گرفته خارجی است درواقع با دیدی بسته نتایج پژوهش‌های آن‌ها را ملاکی برای تقویت و تحکم پژوهش‌های خود می‌دانیم

قرار دهند تا موضوعات مهم و استراتژیک در نظام اداری ایران مورد توجه است که در این راستا، همکاری و هماهنگی به‌جای رقابت مخرب بین سازمان‌های دولتی می‌تواند موجب افزایش اثربخشی در نظام اداری کشور شده و یک نظام اداری که همگی خواهان آن هستند را ایجاد نماید و این موضوع به‌نوبه خود گامی بسیار مهم در توسعه کشور محسوب شده و در بلندمدت آثار بسیار پرباری از خود برجای خواهد گذاشت.

به‌دلیل اینکه بیشتر آثار بررسی شده در این پژوهش، از نوع پژوهش‌های انجام شده از طریق دانشجویان و حاصل از پایان‌نامه است. لذا، عمق پژوهش در این زمینه زیاد نیست و کمتر به صورت عمقی و ریشه‌ای به این موضوع پرداخته شده و حوزه این رشته را کمتر گسترش می‌دهد. در نتیجه لازم است که تحقیق‌های عمیق و ریشه‌یابی در رابطه با این موضوع انجام شود که به گسترش علم و یافتن راه‌های جدید برای انتقال دانش در زمینه‌های مختلف کمک کند.

چنین وضعیتی لازم است سازوکارهای اجرایی و نظارت بر برنامه‌ها از سوی تمامی دانشگاه‌ها و محققان پیش‌بینی شود تا گزارش‌های پیشرفت از اصلاح امور اداری به‌طور دوره‌ای منتشر شده و در اختیار محققان و دانشگاهیان و سازمان‌های بهره‌بردار قرار گیرد. به‌طور کلی موفقیت نظام اداری در سایه مدیریت و رهبری افرادی است که دارای عزم راسخ و دیدگاه روشن و مورد پذیرش نسبت به آینده و مسیر حرکت اصلاحات هستند. ساختار و فرهنگ اداری مطلوب که تسهیل‌کننده اجرای برنامه‌های تحول باشد، بستر مناسبی برای هرگونه تغییر و تحول خواهد بود.

در پایان باید گفت که اگر نظام اداری در کشور بهبود یابد و مسائل دست و پاگیری رفع شود که در حال حاضر مانع اثربخشی و کارآمدی آن شده‌اند. می‌توان امید داشت مشکلاتی که در سایر قسمت‌ها وجود دارد (مانند پیچیدگی اقدام مشترک)، به‌خوبی قابل حل بوده و برای تحقق این مهم، باید نگاه پژوهشگران معطوف به رفع مسائل در نظام اداری گردد و کارهای تحقیقاتی خود را متمرکز بر سیاست‌های نظام اداری

منابع

ایران مورد: رساله‌های دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه‌های دولتی تهران». *برنامه‌ریزی و آمایش فضا (مدرس علوم انسانی)*، ۲۱(۲)، ۱-۳۳.

فیضی، طاهره و گرامی‌پور، مسعود (۱۳۹۰). معیارها و استانداردهای ارزیابی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد. *چشم‌انداز مدیریت دولتی*، ۲(۶)، ۱۱۵-۱۳۴.

غلامی‌نژاد، محمد و علی‌قیول، احسان (۱۳۸۶). «آسیب‌شناسی پایان‌نامه‌های رشته زبان و ادبیات». *پژوهش‌های ادب عرفانی*، ۱(۱۲)، ۱۸۱-۱۹۲.

محمدی، حامد؛ الوانی، سید مهدی؛ معمارزاده‌طهران، غلامرضا و حمیدی، ناصر (۱۳۹۷). «شناسایی موانع فرهنگی فراروی نظام اداری ایران». *فصلنامه مدیریت فرهنگ سازمانی*، ۱(۱۱)، ۶۷-۸۷.

میرزایی اهرنجانی، حسن و امیری، مجتبی (۱۳۸۱). «ارائه مدل سه بعدی تحلیل مبانی فلسفی و زیر ساخت‌های بنیادین تئوری‌های مدیریت». *دانش مدیریت*، ۱۵(۵۶)، ۳-۲۱.

افتخاری، قاسم (۱۳۹۰). «بررسی روش‌شناختی پایان‌نامه‌های دوره دکتری علوم سیاسی و روابط بین‌الملل دانشگاه تهران». *مجله پژوهشنامه علوم سیاسی*، شماره ۵، ۱-۲۱.

انتشاری نجف‌آبادی، فهیمه؛ مظفر چشمه‌سهرابی، مظفر و افشار، ابراهیم (۱۳۹۰). «بررسی کاربرد پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در کتابخانه‌های شهر اصفهان». *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱(۱)، ۶۷-۸۸.

خسروی، مهوش؛ نیلی، محمدرضا و زمانی، بی‌بی‌عشرت (۱۳۹۴). آسیب‌شناسی عدم همخوانی موضوعات پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی ارشد علوم تربیتی با نیازهای جامعه، سومین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی و علوم اجتماعی، تهران، موسسه همایشگران مهر اشراق.

رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ بهنام مرشدی، حسن و شاکری منصور، الهه (۱۳۹۶). «نقدی بر روش‌شناسی تحقیقات جغرافیایی توسعه شهری در

Adams, G. B. & White, J. D. (1994). "Dissertation research in public administration and cognate fields: An assessment of methods and quality". *Public Administration Review*, 54(6), 565-576.

Aliyu, Y. & Abba, T. (2009). "Analytical study of master of library science dissertations at the University of Maiduguri, Nigeria". *Library Philosophy & Practice*, 11(1), 1-6.

- Baldwine, M. A. & Rose, P. (2009). "concept analysis as a dissertation methodology". *Elsevier Ltd. Nurse Education Today*, 29, 780-783.
- Baloglu, S. & Assante, L. M. (1999). "A content analysis of subject areas and research methods used in five hospitality management journals". *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 23, 53-70.
- Cassidy, R. (2011). "The shifting sands of disciplinary development: Analyzing North American Library and Information Science dissertations using latent Dirichlet allocation". *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 62(1), 185.
- Chang, P. L. & Hsieh, P. N. (1997). A qualitative review of doctoral dissertation on management in Taiwan. *Higher Education*, 33, 115-136.
- Cleary, R. E. (2000). "The public administration doctoral dissertation reexamined: An evaluation of the dissertations of 1998". *Public Administration Review*, 60(5), 446-455.
- Grazer, W. F. & Stiff, M. R. (1987). "Statistical analysis and design in marketing journal articles". *Journal of the Academy of Marketing Science*, 69-73.
- Horton, E.G. & Hawkins, M. A. (2010). "A Content Analysis of Intervention Research in Social work doctoral dissertations". *J Evid Based Soc Work*, 7(5), 377-86.
- Rosenbloom, D. & Rene, H. (2010). "Foundations of Public Administration: Administrative Law". *Public Administration Review (PAR)*, 1-5.
- Rosenbloom, D. (1989). *Public Administration: Understanding Management Politics and Law in the public sector*, Random House.
- Stock, J. R. & Broadus, C. J. (2006). "Doctoral research in supply chain management and/or logistics-related areas". *Journal of Business Logistics*, 27(1), 139-151.
- Waldo, D. (1975). *Education in the seventies, The American Public Administration*. Tuscaloosa: University of Alabama.

